

Veien mot Vinland

Veien mot Vinland

- I vikingtiden dro nordmenn, svensker og dansker rundt omkring i Europa.
- De plyndret og herjet, men drev også fredelig handel med andre folk.
- Først var det vanlig at vikingene seilte hjem før vinteren kom.

Etter hvert ble det mer vanlig at vikingene overvintret i utlandet. De grunnla byer, riker og kolonier i andre land.

Vi er i andre halvdel av 900-tallet. Det er vikingtid. I to århundrer har norske, svenske og danske vikinger reist rundt i Europa. De har plyndret og herjet, men også drevet fredelig handel med folk fra fjerne himmelstrøk. Vikingene har seilt til Island, England, Skottland og Irland. De har tatt seg fram langs Øst-Europas elver og nådd Konstantinopel. De lavbunnede skipene har tatt dem med seg til Frankerriket og Middelhavet.

Det var nok fristende å reise ut, for hjemme hadde sterk befolkningsvekst ført til knapphet på ressurser og mangel på dyrkbar jord. Samtidig var det et svekket Europa som lå og ventet. Å reise i viking kunne bety rikdom i form av verdisaker som sølv og gull, men også rav og silke. Og ikke minst handlet det om eventyrlyst.

Først var det vanlig at vikingene seilte hjem før vinteren kom. Det var farlig å være til havs når vinterstormene herjet. I trygg havn kunne man reparere båtene og bygge nye skip som kunne brukes i vårens tokt. Men etter hvert begynte vikingene overvintre i utlandet. De grunnla nye byer som Dublin, riker som Danelagen i England og Normandie i Frankrike. Til og med på Island og Grønland ble det grunnlagt kolonier.

Veien mot Vinland

- Omkring år 960 seilte noen mennesker fra Norge til Island.
- Torvald Åsvaldsson hadde begått drap og var blitt dømt fredløs i Norge.
- Med på ferden var sønnen Eirik Raude.

Den som ble dømt fredløs mistet alt han eide. Hvem som helst kunne drepe den fredløse uten å risikere straff.

Omkring år 960 seilte noen mennesker fra Norge til Island. Torvald Åsvaldsson hadde tatt med seg familien, han ønsket nok en tryggere tilværelse etter at han var blitt dømt fredløs i Norge. Torvald hadde begått drap. Hvem han hadde drept, vet vi ikke, men det spekuleres i at det kan ha vært en av kongens menn. Det var altså tryggest å komme seg bort fra hjemlandet, og med på ferden var også sønnen Eirik Torvaldsson. At han ble kalt Eirik Raude kunne kanskje skyldes fargen på håret og skjegget, men muligens lå årsaken til tilnavnet i hans heftige temperament og hans harde og stridbare natur.

Veien mot Vinland

- På Island var de beste områdene allerede bebygde.
- Eirik Raude ryddet seg en gård og giftet seg med en kvinne av god ætt.
- Sammen fikk sønnene Torstein og Leiv.

Tilværelsen på Island måtte avbrytes da Eirik ble dømt fredløs for å ha drept naboen sin.

På Island var de beste områdene bebygde. Ressursene var knappe på Island, det var mindre tre til bygging av skip og hus enn hjemme i Norge. Det ble likevel gjort et par forsøk på bosetting, og det fortelles at Eirik Raude giftet seg med Tjodhild, en kvinne av god ætt. Sammen fikk de sønnene Torstein og Leiv. Det skulle likevel vise seg at tilværelsen på Island måtte avbrytes, for Eirik Raude ble dømt fredløs på tinget på grunn av drap. Nok en gang måtte man bemanne et havgående skip. Kursen gikk nå mot et land som noen mente å ha sett i det fjerne da de kom ut av kurs vest for Island.

Bilde: Breidafjord, området der Eirik Raude bosatte seg.

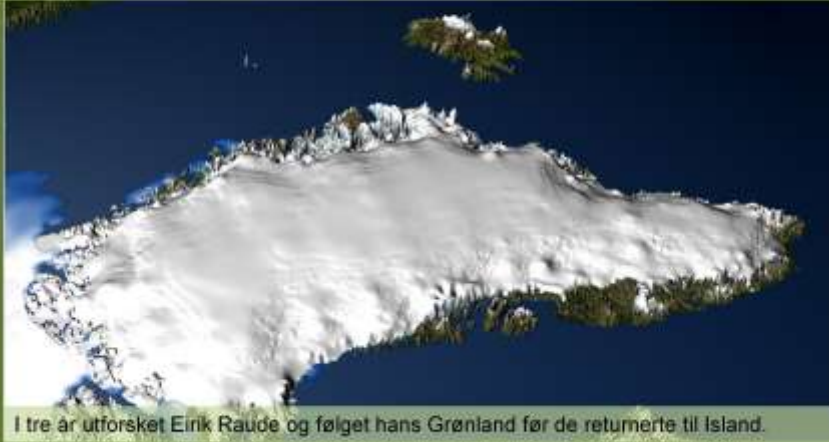
Veien mot Vinland

- Eirik Raude og følget hans seilte for å finne et land som lå vest for Island.
- Etter en stund nådde man en del av kysten som bestod av isfrie områder.
- Her var det dype fjorder og grønne beiteområder.

Ferden gikk mot Grønland. Det er kjent at det hadde vært gjort forsøk på norrøne bosetninger på Grønland før, og Raude hadde hørt om folk som hadde kommet så langt vest at de så en islagt kyst. Det fortelles at Eirik Raude og følget hans seilte sørover langs østkysten for å se om det var mulig å leve der. Da han rundet sørenden, nådde han til slutt en del av kysten som bestod av isfrie områder. Her var det dype fjorder og grønne beiteområder som minnet om Norge. For en nordmann medførte dette at det var muligheter for gårdsdrift. Raude bestemte seg for at her skulle man slå seg ned. Stedet fikk navnet Brattalid. I tre år utforsket Eirik Raude og hans følge Grønland før de atter returnerte til Island.

Veien mot Vinland

I tre år utforsket Eirik Raude og følget hans Grønland før de returnerte til Island.

Bilde: Grønland sett fra vest. Over ser vi Island, mens vi så vidt kan skimte Norge øverst til venstre.

Veien mot Vinland

- Tilbake på Island fortalte Eirik Raude om landet i vest.
- Han sa at på Grønland fantes det gode muligheter for et godt liv.
- I år 985 dro 25 skip vestover.
- Menn, kvinner, barn og husdyr satte kursen mot det store landet.

Bare 14 av skipene nådde Grønland.
Resten forliste eller dro tilbake til Island.

Tilbake på sagaøya var Eiriks treårige fredløshet over. Nå ville han forsøke å verve folk slik at man kunne bosette seg permanent i det nye landet. Eirik Raude fortalte derfor om det store, ubygde landet i vest hvor det fantes gode muligheter for et godt liv. Navnet Grønland virket nok også forlokkende på mange islendinger og emigrerte nordmenn, for flere hundre mennesker ble med. I år 985 ble 25 havgående skip utrustet. Menn, kvinner og barn tok fatt på den vågale ferden vestover. Med seg tok de hester, kyr, sauer, geiter og svin. Men bare 14 av skipene nådde Grønland. De resterende drev tilbake eller forliste.

Illustrasjonsfoto.

Veien mot Vinland

- På Grønland ble det grunnlagt to bygder som man kalte Austerbygd og Vesterbygd.
- Lårene som fulgte kom det stadig nye skip med mennesker fra Island og Norge.
- Bosetterne livnærte seg av gårdsdrift, jakt og fiske.

På Grønland ble det grunnlagt to bygder: Austerbygd og Vesterbygd. I årene som fulgte kom det stadig nye skip med mennesker som søkte lykken, ettersom det fremdeles var mangel på god jord på Island og i Norge.

Den norske- og islandske bosetningen livnærte seg hovedsakelig av gårdsdrift. Klimaet var mildere på Grønland, så dyrene trivdes bra. I tillegg drev nybyggerne også med jakt og fiske. I de varmeste månedene kunne man seile nordover på jakt etter sel, hvalross og hval. Det er sannsynlig at man traff inuitter på disse ekspedisjonene.

Bilde: Oversikt over fjordområdet Tunulliarfik der Eirik Raude bosatte seg.

Veien mot Vinland

- Eiriks sønn, Leiv, var nå blitt en voksen mann.
- I år 999 dro han på handelsreise til Norge.
- Her møtte han den kristne kong Olav Tryggvason.
- I Norge ble Leiv Eiriksson døpt.

Kongen ba Leiv om å kristne befolkningen på Grønland. Det fortelles at alle foruten Eirik Raude lot seg omvende til den nye troen.

Sønnen Leiv Eiriksson var nå blitt en voksen mann med utferdstrang og eventyrlyst. I år 999 fikk han som tjuetåring sitt eget skip. Han skulle nå sette ut på en handelsreise til Norge. Imidlertid skulle det vise seg at seilasen tok lenger tid enn forventet, for det ble uvær og skipet kom ut av kurs. På Hebridene nordvest for Skottland havnet han, og her skulle han treffe den unge kvinnen Torgunna. Så intimt ble forholdet mellom de to at de snart ventet barn. Men da Leiv Eiriksson skulle seile videre mot Norge, ville han ikke ta med seg Torgunna. Likevel lovte han å sende bud etter barnet, og kanskje også henne, når han var kommet tilbake til Grønland.

Høsten 999 kom han omsider til Norge hvor den kristne Olav Tryggvason var blitt norsk konge. Leiv lot seg døpe, og det fortelles at kongen likte den langveisfarende. Eiriksson ble en del av kongens hird, men etter en overvintring var det tid for å vende hjem. Olav Tryggvason ba da Leiv Eiriksson om å kristne befolkningen på Grønland. Etter sigende gikk kristningen godt. Alle unntatt Eirik Raude lot seg omvende til den nye troen. Han var blitt for gammel til å endre syn på tilværelsen.

Illustrasjon: Tegningen viser Olav Tryggvasons ankomst til Norge i år 995.

Veien mot Vinland

- Leiv Eiriksson hadde hørt snakk om at det fantes et land som lå vest for Grønland.
- Leiv og hans følge seilte derfor vestover.
- Snart oppdaget man nytt land med gresskledder marker og mildt klima.
- Leiv kalte landet for Vinland.

Etter en vinter i Vinland, dro Leiv Eiriksson og mannskapet hans tilbake til Grønland.

Leiv Eiriksson hadde hørt snakk om at det fantes et land som lå vest for Grønland. En mann ved navn Bjarne Herjolvsson hadde visstnok kommet ut av kurs noen tiår tidligere og sett nytt land. Dette landet var Eiriksson interessert i å finne og utforske. Sammen med 35 mann, seilte Eiriksson nå nordover langs kysten av Grønland til han kom til et land dekket av isbreer og flate steinheller. Landet fikk derfor navnet Helleland. Videre reiste han sørover til han kom til et flatt og skogkledd landskap. Her var det hvite sandstrender, men ingen beitemarker. Eiriksson kalte dette landet for Markland. Antakeligvis var han kommet til Labrador på østkysten av Canada. Ferden gikk videre sørover. Etter to dagers seilas nådde man nok en gang nytt land hvor de gjorde landgang (Newfoundland). Det fortelles at dette landet virket svært innbydende, og at man kalte det Vinland (vin = eng). Landet var gresskledd, det var ørret i elvene, torsk i sjøen og klimaet var mildt med lite frost om vinteren. Det var gode marker for krøtter og det var rike skoger som dekket landet. Eiriksson fikk bygget noen buer og et skikkelig langhus for vinteren. Bosetningen fikk navnet Leifsbudir. Etter en vinter i Vinland, dro Leiv Eiriksson og mannskapet hans tilbake til Grønland.

Veien mot Vinland

- Noen år senere ble det gjort forsøk på å danne en bosetning i Vinland.
- Da man fikk problemer med de innfødte, vendte man tilbake til Grønland.

Oppdagelsen av den nye verden forble ukjent for europeerne inntil Christofer Columbus foretok sin reise 500 år senere.

Foto: Dylund Illustrasjon

Overraskende nok var det svært få som gjorde nye ekspedisjoner til Vinland. Leivs søster Frøydis og hennes mann, samt en gruppe mennesker forsøkte å bo der, men fikk problemer med den lokale befolkningen, skrælinger som de norrøne kalte dem. På grunn av dette forble Europa ukjent med oppdagelsen av den nye verden inntil italieneren Christofer Columbus gjenoppgaget Nord-Amerika flere århundrer senere. Leiv Eiriksson døde en gang før 1025. Da rådde sønnen Torgils Leivsson på Brattalid og var høvding i Eiriksfjord.

Mer om den norrøne bosetningen på Grønland i presentasjonen Et norrønt mysterium.

Bilde: Rekonstruert vikingeboplass i Newfoundland.

Veien mot Vinland

Sted	Løstopp	Nettoppsett
Forde	http://glad.wikimedia.org/wiki/Speider:Commons:KOC/Choklatte-krakke-til-vikicon.jpg	http://commons.wikimedia.org/wiki/Public_domain
Kamp	http://www.flickr.com/photos/ark/4730219739/photos/ark/vofolstam/	http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vofolstam.jpg
Skjå	http://www.flickr.com/photos/1686662829231/photos/1686662829231/	http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Skjå.jpg
Brekkefjord	http://glad.wikimedia.org/wiki/Speider:Commons:KOC/Choklatte-krakke-til-vikicon.jpg	http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Choklatte-krakke-til-vikicon.jpg
Karl	http://www.wikimedia.org/wiki/File:Choklatte-krakke-til-vikicon.jpg	http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Choklatte-krakke-til-vikicon.jpg
Mil ved	http://www.flickr.com/photos/ark/454332433/photos/ark/milvedstam/	http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Milvedstam.jpg
Fjord	http://www.wikimedia.org/wiki/File:Turnedoff-guestbook.jpg	http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Turnedoff-guestbook.jpg
Kongeh	http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Peter_Moosa_Arde-Ola_Tyngvasson_ark/mil_fjord.jpg	http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Peter_Moosa_Arde-Ola_Tyngvasson_ark/mil_fjord.jpg
Vinland	http://www.wikimedia.org/wiki/File:Autobahn_Vinland.jpg	http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Autobahn_Vinland.jpg
Karl	http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vinland.jpg	http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vinland.jpg
Hav	http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tomte.jpg	http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tomte.jpg
Greenland	http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Greenland.jpg	http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Greenland.jpg